

Riktlinjer för nationella minoriteter och minoritetsspråk

Kommunledningsförvaltningen

Dokumenttyp	Giltighetstid	Beslutande organ	Beslutsdatum och paragraf
Riktlinjer	Tillsvidare	Kommunstyrelsen	20200520 § 95
Antagen med stöd av lag	Revisionsdatum	Dokumentansvarig	Uppföljningsansvar
Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk SFS 2009:724			
Gäller för nämnd/förvaltning	2021-05-20	Utvecklingsenheten Utvecklingsledare	Kommunledningsförvaltningen
Alla			

Inledning och bakgrund

Sverige har fem erkända nationella minoriteter; judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Samtliga grupper har bott i Sverige under lång tid och har därmed en långvarig anknytning till nationen. De nationella minoriteterna och deras minoritetsspråk har en särställning i det svenska samhället där deras kultur och språk är en del av Sveriges gemensamma kulturarv. Dessa fem minoriteter har därmed särskilda rättigheter som skiljer sig från övriga befolkningsgrupper i Sverige. De nationella minoriteterna ska ges möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Deras språk jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli har en särställning i Sverige. Religion, språk, traditioner och kulturarv är viktiga delar av nationella minoriteters identitet.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724) trädde i kraft 1 januari 2010 och innebär att kommuner ska säkerställa att de fullgör sina skyldigheter i förhållande till minoritetsgrupperna i Sverige. Den 1 januari 2019 reviderades lagen så att rättigheter och skyldigheter stärktes ytterligare. Kommuner och regioner är skyldiga att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete och dessa ska på begäran kunna lämnas ut till den myndighet som har uppföljningsansvar för lagen.

Skyldigheterna omfattar att kommunen ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och samråda med representationer för minoriteterna i frågor som berör dem. Kommunen ska främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur, särskilt minoritetsspråket och barns utveckling av kulturell identitet. Lagen innebär ett grundskydd för nationella minoriteter och ger förstärkt skydd för minoriteter inom rikets s.k. förvaltningsområden vilket är geografiska avgränsade områden vilka har en hög andel bosatta minoriteter. Skara kommun utgör inget förvaltningsområde och omfattas därmed endast av kravet på grundskydd.

Syfte

Riktlinjerna är framtagna för att säkerställa att alla förvaltningar i Skara kommun efterföljer nationella minoriteters rättigheter och lever upp till nationell och internationell lagstiftning om de nationella minoriteterna och minoritetsspråk. Riktlinjerna beskriver aktuell lagstiftning, nationella minoriteter och minoritetsspråk i Skara kommun och vad förvaltningarna ska arbeta med för att säkerställa att lagstiftningen upprätthålls. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att se till att riktlinjerna efterföljs samt samordna kommunens arbete för att skydda de nationella minoriteternas rättigheter och främja deras möjligheter att utveckla sitt språk och sin kultur.

Riktlinjerna för Skara kommuns arbete med nationella minoriteter och minoritetsspråk innehåller en redogörelse av lagstiftningen, kartläggning av nationella minoriteter och minoritetsspråk i Skara kommun och hur Skara kommun organiserar arbetet för att uppfylla grundskyddet för nationella minoriteter.

Mål

Målen för Skara kommuns arbete med nationella minoriteter och minoritetsspråk omfattar;

- nationella minoriteter ska informeras om sina rättigheter i Skara kommun
- nationella minoriteter ska ges möjlighet att behålla och utveckla sin kultur i Skara kommun

- nationella minoritetsspråk ska skyddas och bevaras genom att erbjuda modersmål i grund- och gymnasieskola i Skara kommun
- i den mån det finns personal som talar minoritetsspråk inom Omsorgsförvaltningen ska omvårdnad av äldre på minoritetsspråk erbjudas
- nationella minoriteter ska ges möjlighet till inflytande och delaktighet i frågor som berör dem i Skara kommun med ett särskilt fokus på frågor som berör barn och unga

Nationella minoriteter

För att en grupp ska räknas som en nationell minoritet i Sverige ska följande kriterier uppfyllas:

- o en uttalad samhörighet och en (till antalet i förhållande till resten av befolkningen) icke dominerande ställning i samhället
- o en religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet
- o en vilja och strävan att behålla sin identitet
- o historiska eller långvariga band med Sverige

Kartläggning av nationella minoriteter och minoritetsspråk i Skara kommun

Under våren 2020 har en kartläggning av nationella minoriteter och minoritetsspråk i Skara kommun genomförts. Vidare har information om minoriteter och minoritetsspråk getts till flera enheter ute i förvaltningarna. I samband med framtagningen av riktlinjerna har olika enheter fått inkomma med synpunkter som varit kopplade till deras verksamheter. Kartläggningen av nationella minoriteter ska revideras årligen. Det är svårt att få en uppfattning av hur stor andel av Skaras invånare som upplever sig tillhöra en nationell minoritet och som använder sig av minoritetsspråk. Genom kartläggningen kan kommunen få en viss överblick av vilka nationella minoriteter som är bosatta i kommunen.

Judar

Det finns ingen judisk församling eller förening i Skara. Närmaste församling finns i Göteborg. Jiddisch är det nationella minoritetsspråket för judar i Sverige. I nuläget är det ingen elev som bedriver modersmålsundervisning på jiddisch och ingen har ansökt de senaste åren. Skara kommun har ingen kontakt med medborgare som tillhör denna minoritet och är bosatta i Skara. Inga äldre har i kontakt med biståndshandläggare efterfrågat omvårdnad på jiddisch. Biblioteket har ingen efterfrågan på utlån av litteratur eller media på jiddisch.

Romer

Det finns ingen romsk förening i Skara. Närmaste föreningen finns i Göteborg. Romani chib är det nationella minoritetsspråket för romer i Sverige. I nuläget är det ingen elev som bedriver modersmålsundervisning i romani chib men det har inkommit ansökningar. Skara kommun har ingen kontakt med romska minoriteter och. Inga äldre har i kontakt med biståndshandläggare

efterfrågat omvårdnad på romani chib. Biblioteket har ingen efterfrågan på utlån av litteratur eller media på romani chib.

Samer

Det finns ingen samisk förening i Skara. Närmaste förening är i Göteborg. Samiska är det nationella minoritetsspråket för samer. I nuläget bedriver ingen elev modersmålsundervisning i samiska men under föregående läsår fanns en elev med modersmålsundervisning i samiska på gymnasieskolan. Skara kommun har ingen kontakt med personer som tillhör denna minoritet och är bosatta i Skara. Inga äldre har i kontakt med biståndshandläggare efterfrågat omvårdnad på samiska. Biblioteket har ingen efterfrågan på utlån av litteratur eller media på samiska.

Sverigefinnar

I Skara finns ingen finsk förening. Närmaste förening är i Skövde som också är ett särskilt finskt förvaltningsområde. Finska är det nationella minoritetsspråket för Sverigefinnar i Sverige. Det finns idag efterfrågan på finska som modersmål i grundskolan i Skara. Under våren 2020 kommer fyra elever i grundskolan starta modersmålsundervisning i finska. Skara kommun har i övrigt ingen kontakt med personer som tillhör denna minoritet och är bosatta i Skara. Inga äldre har i kontakt med biståndshandläggare efterfrågat omvårdnad på finska. Biblioteket har ingen efterfrågan på utlån av litteratur eller media på finska.

Tornedalingar

I Skara finns ingen förening för tornedalingar. Närmaste förening är i Stockholm. Meänkieli är det nationella minoritetsspråket för tornedalingar. Ingen elev bedriver modersmål i meänkieli eller har efterfrågat meänkieli under de senaste åren. Skara kommun har inte kontakt med personer som tillhör denna minoritet. Inga äldre har i kontakt med biståndshandläggare efterfrågat omvårdnad på meänkieli. Biblioteket har ingen efterfrågan på utlån av litteratur eller media på meänkieli.

Aktuell lagstiftning

Nationella minoriteters rättigheter och skydd regleras i både internationell och nationell lagstiftning och är en rättighetslagstiftning vilken utgår ifrån centrala principer om människors rättigheter. Rättigheterna gäller delaktighet och inflytande samt skydd av språk och kultur.

Europarådets ramkonvention och mänskliga rättigheter

År 2000 anslöt sig Sverige till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om minoritetsspråk. Varje land utser själv sina nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

I lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk beskrivs hur kommuner ska samråda med minoriteterna för att de ska ges delaktighet och inflytande i frågor som berör dem. Det framkommer att i de fall kommunen har personal med språkkompetens i ett minoritetsspråk ska minoriteterna erbjudas att kommunicera på sitt minoritetsspråk i kontakt med myndigheten. Lika så gällande äldre vilka då ska erbjudas hela eller delar av sin omsorg på minoritetsspråk om kommunen har tillgång till personal med sådana språkkunskaper. Kommunen ska också beakta de äldres behov av att

upprätthålla sin kulturella identitet. Kommunen ska verka för att det finns efterfrågad språkkompetens vilket innebär att vid rekrytering ska detta beaktas. Särskild vikt ska läggas på att barn och unga ges inflytande. Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Samråd ska ske genom att förvaltningsmyndigheter för en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande. Minoritetslagen är en rättighetslagstiftning och en del av mänskliga rättigheter. Implementeringen av lagen i kommuner och regioner handlar med andra ord främst om att förverkliga rättigheter och inte enbart om att tillgodose behov, intressen eller önskemål.

Bibliotekslagen (2013:801)

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på minoritetsspråk.

Skollagen (2010:800)

Elever som själva anser sig tillhöra någon av de nationella minoriteterna har rätt till undervisning i nationella minoritetsspråk. Detta gäller för elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och gymnasieskolan. Endast elever i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan kräver förkunskaper i nationellt minoritetsspråk. Det räcker med att en elev önskar undervisning för att skolan ska bli skyldig att ordna undervisning. Skyldigheten gäller under förutsättning att det finns en lämplig lärare.

Språklagen (2009:600)

Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

Socialtjänstlagen (2001:453)

Kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor.

Skara kommuns arbete med nationella minoriteter

Kommunstyrelsen i Skara kommun fattar beslut om riktlinjerna för kommunens arbete med nationella minoriteter och minoritetsspråk. Kommunledningsförvaltningen har en samordnade roll för arbetet med riktlinjerna för nationella minoriteter och minoritetsspråk och utvecklingsenheten ansvarar för årlig uppföljning av kartläggning och förvaltningarnas arbete. Utvecklingsenheten ska omvärldsbevaka minoritetsfrågor och vid behov revidera av riktlinjerna och vara ett stöd till förvaltningarna i minoritetsfrågor. Varje förvaltning ansvarar för att riktlinjerna efterföljs i verksamheterna samt att information till nationella minoriteterna och om minoritetsspråk finns tillgängligt på förvaltningarnas hemsidor.

Information

Under framtagandet av dessa riktlinjer har informationsinsatser om nationella minoriteter och minoritetsspråk riktats till chefer och medarbetare i Skara kommun. Dialog med alla förvaltningar kring framtagandet av riktlinjerna har genomförts. *Nationella minoriteters rättigheter- en handbok för kommuner och regioner* har tillämpats och finns tillgänglig på kommunens hemsida. Skara kommun har uppdaterat sin hemsida med information om nationella minoriteters rättigheter med

hänvisning till de aktuella myndigheters webbsidor. Kartläggning av all personals språkkunskaper i minoritetsspråken är genomförd.

Delaktighet och inflytande

Alla förvaltningar i Skara kommun berörs och ansvarar för att lagar och förordningar om nationella minoriteter tillämpas och efterföljs ute i verksamheterna. Alla förvaltningar ansvarar för att implementera riktlinjerna och upplysa medborgare om rättigheter gällande nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Samråd

Samtliga förvaltningar ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Barn- och ungas möjlighet till inflytande och ska särskilt prioriteras. Samråden ska ske genom en strukturerad dialog för att kunna ta hänsyn till de nationella minoriteternas synpunkter och behov inför att ett beslut ska fattas. Den förvaltning som fattar beslut som rör en nationell minoritet ansvarar för att minoriteter ges inflytande och delaktighet. För att komma igång med ett samrådsförfarande bör kommunen, då det inte finns lokala minoritetsföreningar, kontakta riksorganisationerna för att se om de kan möjliggöra kontakt med minoriteterna på orten. Minoritetsföreningar i omkringsliggande kommuner eller regioner är en annan möjlig väg att gå för att nå minoriteterna i det egna området.

Föreningar

Avdelningen för kultur- och fritid ansvarar för att i kontakt med nationella minoriteter informera om möjligheten att bilda föreningar och vara behjälpliga med att söka föreningsbidrag.

Skydda och främja språk och kultur

Minoritetsspråk

Minoritetsspråk ska skyddas och beaktas, lika så den kultur som finns inom minoriteterna. Äldre har en lagstiftad rättighet att utveckla och bevara sin kultur. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska särskilt främjas.

Kontakt med kommunen

Om det finns personal i kommunen som behärskar finska, meänkieli och samiska, och vill använda språket i tjänsten, ska förvaltningarna erbjuda enskilda personer att använda språken vid muntliga och skriftliga kontakter som rör ett enskilt ärende. Samtliga förvaltningar har inhämtat information om vilka språkkunskaper medarbetarna har inom finska, meänkieli och samiska men också i romani chib samt jiddisch.

Omvårdnad av äldre på minoritetsspråk

Under förutsättning att det finns omvårdnadspersonal i kommunen som behärskar och vill använda minoritetsspråk i tjänsten, ska Omsorgsförvaltningen erbjuda omvårdnad till de äldre som efterfrågar erbjudas helt eller delvis på nationellt minoritetsspråk. Omsorgsförvaltningen har inget ansvar att rekrytera omvårdnadspersonal med nationell minoritetsspråkkompetens men ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor. Kommunen ska beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet.

Modersmål i grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola

Elever som själva anser sig tillhöra någon av de nationella minoriteterna har rätt till undervisning i nationella minoritetsspråk. Detta gäller för elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och gymnasieskolan. Endast elever i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan kräver förkunskaper i nationellt minoritetsspråk. Det räcker med att en elev önskar undervisning för att skolan ska bli skyldig att ordna undervisning. Skyldigheten gäller under förutsättning att det finns en lämplig lärare. Barn- och utbildningsförvaltningen har ansvar för att informera barn, unga och vårdnadshavare om rättigheterna till undervisning i ett minoritetsspråk.

Kultur- och biblioteksverksamhet

Avdelningen för Kultur- och fritid ansvarar för att informera nationella minoriteter om föreningsbidrag och genomföra kulturaktiviteter på nationella minoritetsspråk. Biblioteket ska erbjuda litteratur på nationellt minoritetsspråk och ansvarar för att informera minoriteter om den möjligheten. Biblioteket ska också tillhanda litteratur och media till de äldre som har omvårdad helt eller delvis på minoritetsspråk.